

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 99/02-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. októbra 2002 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Alexandra Bröstla a Jána Klučku v konaní o sťažnosti Ing. M. A., bytom K., zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. M. S., K., vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. M. A. podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Ing. M. A. priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 15 000,-- Sk (slovom: pätnásťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Košice I je povinný nahradiť Ing. M. A. trovy konania vo výške 8 000,-- Sk (slovom: osemtisíc slovenských korún) na bankový účet komerčnej právničky JUDr. M. S. vedený v K., do troch dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 22. apríla 2002 doručené podanie Ing. M. A. (ďalej len „sťažovateľka“), bytom K., zastúpenej komerčnou právničkou JUDr. M. S., K., označené ako „Sťažnosť na nečinnosť Okresného súdu Košice I“. Sťažovateľka v nej uviedla: *„Na Okresnom súde Košice I som podala osobne dňa 7. 7. 2000 návrh na určenie neplatnosti vydedenia a závetu prostredníctvom nášho zvoleného advokáta. ... Od 7. 7. 2000 som trpezlivo čakala na jeho súdne prejednanie až do februára r. 2002, t. j. viac ako 18 mesiacov. Pretože súd bol dlhodobo nečinný podala som s mojou matkou, ktorá bola taktiež netrpezlivá a z nečinnosti súdu nervózna žiadosť adresovanú predsedovi Okresného súdu Košice I a súčasne sme doručili odpis žiadosti do spisu súdu sp. zn. 13 C 552/00. Preto tvrdím, že nečinnosťou OS Košice I od 7. 7. 2000 do 7. 2. 2002 sa porušili moje základné práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (čl. 48/2 Ústavy SR) a na prejednanie veci v rozumnej lehote (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o LP a ZS). ...*

Na žiadosť adresovanú predsedovi súdu som dodnes odpoveď nedostala. ...

Na základe uvedeného sa domnievam, že boli porušované moje základné práva zaručené mi Ústavou SR a Dohovorom o ľudských právach a z dôvodu aby sa v ďalšom konaní, keďže medzičasom som obdržala predvolanie na pojednávanie, zbytočné prietahy neopakovali tak mimoriadne závažným spôsobom porušujúcim moje základné práva sa obraciam na ÚS a navrhujem, aby boli vydané tieto rozhodnutia

Prijíma sťažnosť Ing. M. A. na ďalšie konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky.

Základné právo Ing. M. A. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručené jej čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené jej čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách, ktorým je Slovenská republika viazaná, postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod č. k. 13 C 552/00 porušené bolo.

Priznáva Ing. M. A. primerané zadosťučinenie a to v sume 200.000,- Sk (po 10.000,- Sk za každý mesiac nečinnosti), ktorú sumu je povinný Okresný súd Košice I zaplatiť do 2 mesiacov od doručenia rozhodnutia so 17,6 % ným úrokom od prvého dňa nasledujúceho po nadobudnutí vykonateľnosti tohoto rozhodnutia.

Zakazuje OS Košice I pokračovať v porušovaní základných práv Ing. M. A. v budúcnosti.

Prikazuje OS Košice I konať vo veci č. k. 13 C 552/00 podľa § 6 a § 100/1 O. s. p.“

Kedže sťažnosť sťažovateľky spĺňala všetky zákonom predpísané náležitosti podľa § 20 a § 50 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a neexistovali žiadne dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, ústavný súd ju uznesením z 5. júna 2002 prijal na ďalšie konanie. Na výzvu ústavného súdu sťažovateľka podaním doručeným ústavnému súdu 24. mája 2002 doplnila dôvody, pre ktoré požaduje primerané finančné zadosťučinenie vo výške Sk 200 000,-- so 17,6 % úrokom (§ 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde), pričom uviedla „spresňujem dôvody uplatnenia finančného zadosťučinenia v rozsahu 200.000,- Sk popri dôvodoch už uvedených v sťažnosti zo dňa 22. 4. 2002 nasledovne:

... Od rozhodnutia Okresného súdu Košice I v súdnom konaní sp. zn. 13 C 552/00, ktorého predmetom je neplatnosť vydedenia a závetu je závislé rozhodnutie a teda ukončenie dedičského konania začatého po smrti môjho otca 18. 8. 1999, uvedené pod č. D 691/99; D 119/99 pred Okresným súdom Košice I.

Poldruharočným nekonaním a teda nečinnosťou Okresného súdu Košice I sa automaticky predlžuje dedičské konanie po mojom nebohom otcovi, kde sú umŕtvené značné

majetkové hodnoty (10 ha pôdy) s ktorými nikto z do úvahy pripadajúcich dedičov nemôže zatiaľ disponovať a to až do doby právoplatného skončenia dedičského konania po mojom nebohom otcovi. ...

Uvedená poldruharočná doba čakania na prvé pojednávanie OS Košice I nepriaznivo preto vplývala na moju psychiku (tiež na psychický stav mojej matky – starobnej dôchodkyne a vdovy, ktorá ma pri každom našom stretnutí žiadala aby som niečo v smere konania súdu urobila, čo pôsobilo taktiež nepriaznivo na moje psychické rozpoloženie a čo som ja pociťovala rovnako ako keby bol zlý psychický stav mojej matky vtelený do môjho psychického stavu). Ujmu mojej matky som ja pociťovala ako svoju vlastnú. ...

Nečinnosť Okresného súdu Košice I, keď súd za tak dlhú dobu v mojej veci nekonal, spôsobila mi nemajetkovú ujmu, ktorú je pomerne ťažko presne vyjadriť v peniazoch a vzhľadom na postup OS Košice I, ktorý na prvom narýchlo a nie riadne pripravenom pojednávaní (súd nemal ani spis D 691/99, D 119/99) vypočul iba môjho syna a mňa, sa nedá očakávať, žeby súd v mojej veci rozhodol v blízkej budúcnosti ak ďalšie pojednávanie bude až 20. 6. 2002 a potom budú dovolenky. ...

Poldruharočný prietah súdneho konania zavinený OS Košice I oslabuje aj pamäťové schopnosti svedkov, ktorých som navrhla vypočuť pred súdom, čo pre spravodlivé súdne rozhodnutie je ujmu, ktorá môže byť na škodu najmä moju ako žalobkyne, na ktorej spočíva dôkazné bremeno v súdnom konaní.

Ak ani po 2 rokoch od začatia súdneho sporu, čo už teraz možno konštatovať s určitosťou na úrovni istoty, nie je právoplatné skončené súdne konanie sp. zn. 13 C 552/00, tak sa domnievam, že sú porušované moje namietané základné práva a hodné sú primeraného spravodlivého finančného zadosťučinenia za mne spôsobené útrapy, zavinené Okresným súdom Košice I, ktoré aj moju právnu istotu značne oslabili.“

Podľa § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde sa ústavný súd listom zo 6. júna 2002 obrátil na predsedu Okresného súdu Košice I so žiadosťou o vyjadrenie k prijatej sťažnosti sťažovateľky. Predseda Okresného súdu Košice I vo svojom vyjadrení z 21. júna 2002 (Spr 927/02) uviedol: „Konanie v predmetnej veci bolo začaté dňa 7. 7. 2000. Vo veci do februára 2002 sa vykonávala príprava pojednávania. Vzhľadom k značnej zaťaženosti súdu

a vybavujúcej sudkyne (nad 400 nevybavených vecí v senáte) a tiež v dôsledku jej dlhodobej práceneschopnosti vo veci bol vytýčený termín pojednávania až na deň 25. 4. 2002. V tomto období od nápadu veci do vytýčenia termínu pojednávania došlo k prietahom v konaní, ktoré sú zavinené horeuvedenými skutočnosťami.

Sťažnosť p. A. zo dňa 7. 2. 2002 nie je v našom registri vôbec evidovaná, preto sa k nej nemôžem vyjadriť.“

Vzhľadom na to, že obaja účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd vo veci prietahov v konaní Okresného súdu Košice I vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 rozhodol bez ústneho pojednávania (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Pred rozhodnutím vo veci sťažovateľky ústavný súd dostal 24. júna 2002 od jej právnej zástupkyne JUDr. M. S. žiadosť o uplatnenie náhrady trov konania pred ústavným súdom, v ktorej uviedla: *„Na základe uznesenia Ústavného súdu SR v Košiciach zo dňa 5. júna 2002 č. II. ÚS 99/02, ktorým bola prijatá ústavná sťažnosť mojej klientky Ing. M. A. na ďalšie konanie pred Ústavným súdom SR, očakávajúc konečné rozhodnutie ÚS SR, vzhľadom na jednoduchosť predmetu konania pred ÚS SR a ťažký údel, ktorý nesie moja klientka a na jej ťažké srdce na Okresný súd Košice I, ktorý bol veľmi dlhú dobu nečinný, dopĺňam pre úplnosť petit sťažnosti o uplatnenie náhrady za právne zastupovanie pred Ústavným súdom SR a preto navrhujem o trovách konania rozhodnúť takto: Okresný súd Košice I je povinný zaplatiť na trovách právneho zastupovania navrhovateľke 13.500,- Sk, do rúk komerčnej právničky JUDr. M. S., do 3 dní od doručenia tohto nálezu.“*

Vo svojej odpovedi na žiadosť ústavného súdu o oznámenie jednotlivých úkonov právnych služieb, ako aj spôsobu ich honorovania právna zástupkyňa sťažovateľky ústavnému súdu listom doručeným 16. októbra 2002 oznámila, že vykonala dva takéto úkony, a to:

„1. Prevzatie a príprava zastupovania vrátane prvej porady s klientkou á 6 650,- Sk + 100,- Sk režijný paušál

2. Písomné podanie na ústavný súd 6 650,- Sk + 100,- Sk režijný paušál podľa zák. č. 163/2002 Z. z. jeho ust. § 16 a ust. § 13 odsek 1.“

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“, ako aj v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní Okresného súdu Košice I vedenom pod sp. zn. 13 C 552/00 o určenie neplatnosti vydedenia a závetu.

Ústavný súd v prípadoch podaní namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru zohľadňuje svoju stabilnú judikatúru, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (II. ÚS 61/98), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným súdnym rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 26/95). K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až „právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (I. ÚS 10/98). Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka konania považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prejednáwanej veci.

S použitím uvedených kritérií ústavný súd preskúmal doterajšie konanie pred Okresným súdom Košice I vedené pod sp. zn. 13 C 552/00 a dospel k nasledovným záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, konanie vedené pred Okresným súdom Košice I pod sp. zn. 13 C 552/00 (konanie o dedičstve vrátane konania o neplatnosť závetu a vydedenia) tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov a pri plynulom a aktívnom postupe sudcu nepredstavuje významnejší faktor ovplyvňujúci celkovú dĺžku súdneho konania. Vzhľadom na celkovú nečinnosť Okresného súdu Košice I ústavný súd nemohol posúdiť právnu a faktickú zložitost' veci v danom prípade z hľadiska jej vplyvu na dobu (trvanie) konania sp. zn. 13 C 552/00.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľky ako účastníčky súdneho konania pred Okresným súdom Košice I, toto bolo po doterajšiu dobu jeho konania aktívne a súčinnosť a neprispelo žiadnym spôsobom k predĺženiu doterajšej doby konania. Z vyžiadaného súdneho spisu Okresného súdu Košice I ústavný súd zistil, že sťažovateľka bez zbytočného odkladu zaplatila požadovaný súdny poplatok (2. augusta 2000), jej právny zástupca 2. októbra 2001 žiadal uvedený súd o nariadenie pojednávania vo veci, vo februári 2002 sťažovateľka požiadala Okresný súd Košice I o odstránenie priet'ahov v konaní, 19. apríla 2002 mu doručila návrh na vykonanie dokazovania a aktívne sa zúčastnila na oboch jeho pojednávaniach (25. apríla a 20. júna 2002).

3. Tretím kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či nedošlo k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní sp. zn. 13 C 552/00, bol postup Okresného súdu Košice I. Ústavný súd zistil, že Okresný súd Košice I v období od začatia konania 7. júla 2000 do polovice októbra 2000 vykonával plynule úkony súvisiace s pojednávaním (výzva na zaplatenie súdneho poplatku navrhovateľmi – 21. júla 2000, pokyn na zaslanie návrhu na vyjadrenie odporkyni – 7. septembra 2000, pokyn pripojiť k súdному spisu dedičský spis sp. zn. 23 D 691/99 – 12. októbra 2000). V období od 12. októbra 2000 až do 25. apríla 2002 však Okresný súd Košice I vo veci nekonal vôbec bez toho, aby jeho ďalšiemu postupu bránila zákonná prekážka alebo procesné úkony účastníkov súdneho konania.

To, že v uvedenom období ide o priet'ah v konaní, uznal aj predseda Okresného súdu Košice I vo svojej odpovedi na výzvu ústavného súdu z 21. júna 2002. V súlade so svojou stabilizovanou judikatúrou (I. ÚS 19/00, II. ÚS 18/98, III. ÚS 14/00) ústavný súd

konštatuje, že skutočnosti ním uvedené ako príčiny prieťahov v označenom súdnom konaní (dlhodobá práceneschopnosť konajúceho sudcu, veľký počet nevybavených vecí) nemôžu ísť na ťarchu účastníka súdneho konania. Toto obdobie preto ústavný súd vyhodnotil ako zbytočné prieťahy v konaní. Ako ďalšie zbytočné prieťahy v konaní ústavný súd vyhodnotil aj obdobie od 20. júna 2002, keď po druhom pojednávaní vo veci bolo ďalšie pojednávanie odročené na neurčito z dôvodu „postúpenia spisu ústavnému súdu“, pretože predloženie spisu ústavnému súdu nie je zákonnou prekážkou zdôvodňujúcou odročenie pojednávania na neurčito. Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že vyžiadané súdne spisy v „živej“ veci po preštudovaní vracia súdu bez zbytočného odkladu, pričom ich vrátenie je možné sprevádzať určením lehoty tak, aby konanie o sťažnosti pred ústavným súdom nepredstavovalo prekážku v plynulom postupe všeobecného súdu.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd rozhodol, že doterajším postupom (nečinnosťou) Okresného súdu Košice I v konaní došlo k zbytočným prieťahom v súdnom konaní sp. zn. 13 C 552/00, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

1. V nadväznosti na svoje rozhodnutie o porušení základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a v súlade s § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd Okresnému súdu Košice I prikázal, aby vo veci sp. zn. 13 C 552/00 konal bez zbytočných prieťahov.

2. Keďže ústavný súd rozhodol, že postupom Okresného súdu Košice I v konaní sp. zn. 13 C 552/00 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy. Uvedené ustanovenie uvádza: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka požadovala primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk (po 10 000 Sk za každý mesiac nečinnosti) so 17,6 % úrokom, ktorého výšku zdôvodnila nepriaznivým vplyvom nerozhodnutej veci „na moju psychiku“ za „spôsobené útrapy, zavinené Okresným súdom Košice I“ a za oslabenie právnej istoty.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie aj prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd prikázal Okresnému súdu Košice I, aby v napadnutom súdnom konaní konal bez zbytočných prietáhov, je toho názoru, že porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci. V dôsledku toho (a aj vzhľadom na dobu nečinnosti) považoval preto za potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá sťažovateľke v dôsledku toho vznikla, a to priznaním primeraného finančného zadosťučinenia. Vzhľadom na celkovú dobu konania Okresného súdu Košice I poznačenú zbytočnými prietahmi (nečinnosťou) vo veci vedenej pod sp. zn. 13 C 552/00 a berúc tiež do úvahy skutočnosť, že sťažovateľka sa o predĺženie tejto doby nijako nepričinila, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu, rozhodol, že sumu 15 000 Sk možno považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

4. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom komerčnou právničkou JUDr. M. S., ktoré táto vyčíslila sumou 13 500 Sk za dva úkony právnej pomoci.

Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania vo výške 8 000,-- Sk (slovom: osemtisíc slovenských korún) z dôvodu trov jej právneho zastúpenia. Náhrada trov sa priznala za dva úkony právnej pomoci, každý v hodnote 3 900,-- Sk (základom bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2001 vo výške 11 693,-- Sk) a 100,-- Sk režijný paušál (§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c), § 18, § 25 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 591/2002 Z. z. o odmenách komerčných právnikov za poskytovanie právnej pomoci).

Náhradu trov konania je Okresný súd Košice I povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne (§ 31a ods. 2 zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. októbra 2002